

La narració rellevant de la història petita

ASSUM GUARDIOLA

He llegit aquesta novel·la amb una barreja de delit i decepció. A voltes m'hi he submergit i altres vegades hi he surat pel damunt amb poca esma per continuar. Què m'ha seduït? La narració de la història petita, els detalls aparentment insignificants que posen en rellevància la història que no s'explica, la d'aquells anys terrosos de la postguerra. Crec que aquest és un dels mèrits de la novel·la. No narrar l'evidència, sinó el detall d'una època. En aquest sentit, l'autor demostra destresa narrativa: la creació d'un món i d'uns personatges arrencats de la quotidianitat i de la banalitat ben entesa per fer-ne material literari. Uns anys, una manera de viure. El protagonisme del paisatge i l'entorn on es fa l'home: l'escenari, omnipresent, s'erigeix com un personatge més. En sentim el gust, l'olor i el tacte. I la creació d'aquesta veu narrativa en primera persona de l'adult que va ser nen que pren consciència mentre escriu, amb l'encert, per altra banda, d'inte-

grar els diàlegs en estil directe lliure enmig de la narració, com veus que acompanyen la del protagonista, ecos del passat, reminiscències d'aquells temps.

Llàstima que a aquest text li falti «sentit novel·lístic», és a dir, un pols d'aquells ingredients que formen la raó de ser de la novel·la, sobretot el de la tensió dramàtica i el de la creació d'expectatives. Cada capítol funciona com una unitat autònoma —amb el consegüent desencadenant, punt de gir, clímax i desenllaç— amb els lligams ja esmentats: paisatge, personatges i la presentació d'una època. I, també, pel *leitmotiv* que recorre de cap a cap la novel·la, que consisteix a prendre consciència de la pròpia existència a partir d'una acció reveladora: l'avi del prota-

Un dels mèrits de la novel·la és no narrar l'evidència, sinó el detall d'una època

PLADEVALL, Antoni
El dia que vaig fer vuit anys

Columna, Col. Clàssica
Barcelona, 2014. 304 p.

gonista el pesa a la bàscula on es pesava el gra, el dia que fa vuit anys. Però, des del meu punt de vista, en aquesta novel·la hi falta aquell ham, aquell «somni de la ficció», aquella espurna que et fa girar pàgines i més pàgines.

Punt de confluència

Cultura

Revista mesal.
Edició facsimil: 1914-2014
Edicions de la ela geminada,
Girona, 2014,
187 p.

XAVIER FERRÉ TRILL

Els sis números de la revista *Cultura* —ara en facsimil, amb un notable estudi introductori de l'historiador de la cultura Maximiliano Fuentes— expliciten els ponts de contacte entre modernisme i noucentisme. Com diu el curador de la publicació, la publicació gironina esdevenia un punt de confluència entre ambdós moviments culturals i polítics.

La veu dels morts

MIQUEL MARTÍN

La sala d'estar és un camp de futbol es pot llegir com un llibre de records, de memòries, de reminiscències íntimes, com una autobiografia peculiar... Però, ja des del títol, ens suggereix un afany de condensació, un esforç per abraçar, contenir i retenir allò immens, gairebé inabastable. Amb tot, també seria una manera d'expressar que l'espai físic i el moment es poden transcendir amb la imaginació, amb la creació, o que cada petit racó pot evocar tot un món. I això és precisament el que fa Josep M. Fonalleras al llarg de tota l'obra: transcendir l'anècdota, el detall, per convertir-los en categoria, en quelcom universal i, doncs, compartible.

El llibre s'enceta i es tanca amb uns versos de Joan Vinyoli que ens conviden a viure la vida mesclada amb els morts. Uns morts que Fonalleras rescata i fa reviure a la manera vinyoliana, és a dir, «pacientment, contemplativament», fent-nos «lentament al pensament que alguna cosa d'ells és molt a

prop», acompanyant-los, perseverant «les coses que van tocar». Revivim una infantesa a Girona, unes estades a Banyoles, unes vacances a la costa... i ho fem a través de les fragàncies i les pudors, dels sabors, de les impressions tàctils —agradables i doloroses—, d'enlluernaments i contemplacions, de tot un esclat dels sentits que, tanmateix, revela una profunda espiritualitat perquè ens arriba gràcies a un viatge introspectiu, gràcies a un potentíssim jo líric que sovint ens recorda la Rodoreda més incisiva i poètica.

Amb una gran sobrietat narrativa, amb una prosa destil·lada, Fonalleras aconsegueix mostrar allò perdurable dins l'efímer, en una línia constant en

Gràcies a un potentíssim jo líric sovint ens recorda la Rodoreda més incisiva i poètica

FONALLERAS, Josep M.

La sala d'estar és un camp de futbol

Ara Llibres
Barcelona, 2015
136 p.

la seva obra però especialment intensa en el seu anterior llibre, *Climent*. És, com diu el protagonista de *La sala d'estar és un camp de futbol*, «el poder de la literatura».

Entre setembre de 1914 i febrer de 1915 Girona fou exponent d'una generació intel·lectual que permetia de pensar el Principat com a nació policèntrica, és a dir, com a fluxos d'idees que s'interconnectaven. Aquesta característica —la construcció del Principat des de les ciutats— es concretava en aquesta revista amb la col·laboració de corrents de pensament nacional com Gabriel Alomar i la recepció de pensadors europeus com Ernest Renan i literats com d'Annunzio.

L'acurada introducció de Fuentes proposa la reedició d'altres publicacions de Catalunya que aparegueren en aquesta conjuntura, o d'altres que n'anunciaven precedents de plantejament. És així, seguint el plantejament

del curador, que ens fariem cabal de la formació i irradiació del complex d'idees solidàries amb l'Estat francès en clau de defensa dels valors republicans.

Alhora, però, el marc de la Primera Guerra Mundial anuncia, com destaquen algunes col·laboracions d'aquesta «revista mensual» gironina, una decidida aposta —tot seguint el cànon ideològic entre Prat de la Riba i Rovira i Virgili— per la nacionalització (catalanització / desespanyolització) del país. Així s'entén la intervenció que hi féu l'aleshores president de la Protectora de l'Ensenyança Catalana, Duran i Folguera.

Assolir la relació entre la cultura nacional i internacional (europea i llatina) era una característica comuna d'una filosofia cultural que, a més de

ser traduïda políticament, suposava una estratègia per combatre «violències simbòliques» espanyoles, com el «flamenquisme» o l'apologia de les curses de braus, àmpliament contestades pel nucli modernista de la capital del Gironès (Prudenci Bertrana).

Comptat i debatut, l'encertada recuperació d'aquesta revista —que comptava amb una primera reedició per mitjà d'Edicions del Cotal, del 1979— ens diu que la iniciativa de l'escriptor Josep Tharrats —més enllà de la seva brevetat— fou un referent de la Catalunya internacional d'inicis del segle xx. Una edició absolutament recomanable per bastir la historicitat del món de les idees —no pas provincianes ni localistes— des dels Països Catalans cara a Europa.

Doble ració d'història

XAVIER BESALÚ

Uns editors valents, benemèrits i decidits, aquests de Pagès, que, 75 anys després del desastre de 1939, s'embarquen en l'empresa, malauradament encara pendent, de reconèixer, rehabilitar i fer presents els homes i dones que es van veure forçats a deixar el seu país, que, sense ells, va esdevenir encara més eixorc i empobrit. La maleta —aquella maleta de Miquel Santaló, que va romandre tants anys tancada i oblidada, i que ara és al Museu de l'Exili de la Jonquera— n'és, potser, el símbol més pregon.

La col·lecció «La Maleta de l'Exili» ha arrencat amb dos títols que tenen empremta gironina: Miquel Santaló (1887-1962) fou professor de geografia de l'Escola Normal de Girona, el primer alcalde republicà de la ciutat i diputat a Madrid. Josep Maria Murià i Romaní (1907-1999), tot i ser fill de Barcelona, és un escalenc d'adopció. Políticament sempre va ser un independentista en termes d'avui que, a

Mèxic —on va promoure i publicar esforçadament el *Butlletí del Centre Català de Guadalajara* entre 1961 i 1976—, es va definir com «un català sense partit, però amb pàtria».

Del llibre sobre Miquel Santaló n'ha tingut cura Salomó Marquès, i consta de dues parts ben diferenciades: una biografia (63 pàgines), on es fan paleses les dues grans passions de Santaló: la pedagògica i la política. Pel que fa a la primera, val la pena remarcar la seva formació a Madrid, França, Bèlgica i Suïssa, en una època de gran efervescència pedagògica. I, pel que fa a la segona, que va ser dues vegades ministre de la República, la primera el 1933 i la segona ja a l'exili, entre 1945 i 1947; i que, tant a França com a Mèxic, es va lliurar gairebé amb cos i ànima a l'activitat política.

La segona part (84 pàgines) és una antologia de textos, presentats en cinc apartats: el pare de família, que conté diverses cartes a la seva esposa i filles; el mestre i professor, amb alguns articles que posen de relleu el seu taran-

MARQUÈS, Salomó
Miquel Santaló i
Parvorell. Professor
i polític republicà

Col·lecció: La Maleta de l'Exili, n. 1
Pagès editors. Lleida, 2015
159 p.

nà progressista; el polític i ciutadà, on s'han seleccionat textos de renovada actualitat («El problema del nacionalisme és un problema de llibertat... Tan

La poesia honesta

SERRA I GARRIDO, Jordi
Desig de llum i d'ombra

Editorial GREGAL, Col·lecció Poesia. 125 p.
Octubre 2014
132 p.

ASSUM GUARDIOLA

A *Desig de llum i d'ombra*, Jordi Serra i Garrido presenta quaranta-set poemes provinents de tres poemaris —*Març*, *Ombra* i *Dir*—, i hi inclou, a més a més, tota una sèrie de fotografies en blanc i negre. La voluntat del poeta sembla clara: presentar uns poemes que es projecten llum i ombra entre si (valgui la redundància amb el títol del poemari) i reblar-ho amb aquestes fotografies que donen un ressò de significat més al que ha expressat en els versos.

real és lo individual com lo nacional, com lo internacional. Per què, doncs, s'ha presentat manta vegada en oposició la doctrina nacionalista del cada dia més gran i més fort corrent internacionalista del món? Ésser nacionalista, s'és dit, és aspirar al restabliment de fronteres a bonhora esborrades...; ésser nacionalista, significa un retrocés. I no és això... Som internacionalistes. I som nacionalistes, perquè és dret natural dels pobles regir-se a si mateixos en allò que és nacional». (*L'exili francès i l'exili mexicà*, 1920).

Nau d'esperança, en canvi, és una antologia de 23 contes curts i de 28 poemes de Josep Maria Murià que, des de ben jove, havia donat curs a la seva vocació d'escriptor. El seu primer llibre, la novel·la *Els dos puntals*, és de 1938; el darrer, en vida, les poesies de *L'últim recull*, publicades el 1996. Uns anys abans, el 1985, va deixar escrites les seves memòries, *Vivències d'un separatista*.

Els contes fan pensar en Pere Calders per la imaginació que traspuen, l'humor que destil·len i fins i tot pel seu toc de realisme màgic, tan llatinoamericà. «El llamp», per exemple, comença d'aquesta manera: «El llamp va tenir una dècima de segon d'indecisió. Em partia a mi o al company que tenia al meu costat?». A «La Roca del Frare» evoca el poble de l'Escala: «Cada vegada que anava i venia dels Riells, m'hi aturava una esto-

na a contemplar-lo, fins que se'm va fer familiar i li vaig donar plena condició humana. Pobre frare —em deia—, quina intensitat ascètica per a resar amb tanta persistència i abstracció!».

Els poemes s'han extret d'un aplec d'*Escriptors de la revolució*, de 1937, i dels seus poemaris: *L'espera* (1942), *Trajecte confús* (1977), *Ramals del trajecte* (1980) i *L'últim recull* (1996). Desprenen una profunda humanitat i estan molt marcats per la nostàlgia de la pàtria llunyana i per l'esperança d'un resorgiment. D'aquí el títol del llibre, *Nau d'esperança*, que, segons Teresa Costa-Gramunt, respon no solament a l'actitud vital de l'autor, sinó també al moment que viu avui Catalunya i que «tant li hauria plagut». A manera de tast, escriu al poema «Missatge de l'allunyat»: «En absència absoluta de present, /

La maleta —aquella maleta de Miquel Santaló, que va romandre tants anys tancada i oblidada, i que ara és al Museu de l'Exili de la Jonquera— n'és, potser, el símbol més pregon

MURIÀ, Josep Maria
Nau de l'esperança.
Antologia de contes i poemes

Col·lecció: La Maleta
de l'Exili, n. 2
Pagès editors. Lleida, 2015
194 p.

tot és record vestint-se de desvari, /
amb el foc de frisança que em calcina.
/ La terra no puc veure com germina /
amb la sang que vaig vessar-hi!».

La poesia de Jordi Serra parla dels temes de sempre: la mort, la vida i el pas del temps. I del fet d'escriure. Fixeu-vos en aquests versos del poema «Dilluns»: «Sóc només quan escric» / [...] / «Tota una nit de vetlla atenta al bategar del verb en el vers».

És una poesia honesta i sense esca-
rafalls que llisca de manera fluïda quan el poeta adopta el recurs narratiu més que no pas quan vol ser original amb les paraules. D'aquesta manera, per posar un parell d'exemples, a poemes com ara «Nocturn» («Dimarts. Són quarts de set. Et llesves amb un gest / tou i hàbil, calculat. Primer, jaient de dretes, / poses la mà contrària, fent força, al matalàs,

/ i mentre aquesta empeny, enterques, caut, l'esquena, /...») i «Em despullo» («Envoltat de sorolls que no m'escolten, / m'abandero d'aquest posat mesell / i faig via com si re no fos meu. / He viscut la il·lusió de ser veu / o ritme, o veu i ritme tot plegat, / cançó, només això».) Les paraules flueixen transparents i l'ànima del poeta es mostra sense interferències. Hi ha tota una altra sèrie de poemes, però, de caire més líric, on de vegades l'elecció d'alguns mots en concret entorpeix el missatge o la imatge que el poeta vol transmetre. És com si la voluntat «de ser poètic», per dir-ho d'alguna manera, fes perdre al poeta aquesta limpidesa i honestat del vers que

és, segons el meu punt de vista, un dels punts forts de la poesia que ens proposa Jordi Serra. Fixeu-vos, en aquest sentit, en la capacitat de transmetre imatge i sentiment en aquests versos nus i a la vegada acolorits d'un dels poemes que enceta el poemari, «Tots els focs, si m'estimes»: («Aquesta tènue papallona / amb ales d'ametlla amargant. / Em cremaré en tots els focs, / si m'estimes») i d'un dels poemes que el tanca, «Dol (VII)»: («Certesa de la mort. / Als ulls, una mirada aèria, lleu, líquida, / com de paper de seda»).

Desig de llum i ombra en el vers i en la fotografia, l'art que es basa en l'acció de la llum.

El secret del palimpsest

ANNA CARRERAS

Fa poc naixia *El crit de les ultracoses*, la primera novel·la del guionista figurenc David Ruiz. Misteri, humor corrosiu i surrealisme emplaçats a Girona. Gairebé alhora, el blanenc Macip i el seu camarada Roig, figurenc com Ruiz, publiquen *El secret de la banya embruixada*, una novel·la també d'intriga situada als epicentres del surrealisme (el casalot de Salvador Dalí a Portlligat i el castell de Púbol) i a Palamós. Si en Ruiz l'antiheroi era un inspector dels mossos, aquí hi ha lladres, Fanny i Thomas, i l'humor no és àcid ni lúcid, és a dir, no fa riure. Aquesta «comèdia paranormal i ectoplasmàtica» s'adjudica a un públic juvenil: la Sil i en Pep fan segon d'ESO. El punt de vista bascula entre el narrador omniscient i el bulldog Charlie J. Fatburger, antic gos de Truman Capote, que emet una llum estranya —la mateixa que la banya del cap de rinoceront

que els lladregots han furtat a casa de Dalí— fins que entra dins la llosa de l'escriptor Bob (amic de Dalí). Les dues trames conflueixen massa aviat, i esquiven la intriga que el llibre podria haver treballat amb més perícia. El brunzit continu (grills, onades, maregassa d'alumnes, pissarra electrònica) és un personatge més de la novel·la, com ho era el «soroll de mosca metàl·lica» a *El crit de les ultracoses*. Aquí s'ha canviat la mosca per les «abelles esvalotades», però s'hi tornen a espatllar televisors amb els puntets blancs i negres (la «neu televisiva» de l'original), a jugar amb els fenòmens atmosfèrics (allà terratrèmol, aquí temporal polar) per anunciar una invasió extraterrestre (les ultracoses ara són els *tikoloshes*) a través d'un portal interdimensional i a emprar l'alcohol com a revulsiu, entre desenes d'altres referències. Si la inspiració és desvergonyida, també hi ha un abisme que separa tots dos llibres:

SEBASTIÀ ROIG
i SALVADOR MACIP

El secret de la banya embruixada

Ed. Anima Llibres.
Col·lecció L'isard
Barcelona, 2015
208 p.

novetats JUDIT PUJADÓ

MARTÍNEZ COTS, JOSEP

La llegenda de la sardana

Il·lustracions: Bea i Sílvia Gil
Autoedició, 2015. 80 p.

Josep Martínez, autor de diversos contes sobre temàtica tradicional catalana, ha escrit aquest conte per reivindicar la sardana davant el perill que algun dia es pugui perdre. El text ve acompanyat d'un CD amb un recull de sardanes interpretades per la Principal de la Bisbal.

ABARCA, PURI

Ullastret

Quaderns de la Revista de Girona
Diputació de Girona, 2015. 96 p.

Els orígens ibèrics d'Ullastret, amb presència destacada al puig de Sant Andreu, la importància de l'antic estany i el paper d'alguns edificis destacables són alguns dels temes que documenta en aquest llibre, que no deixa de banda l'evolució històrica de la població ni la biografia d'alguns dels personatges que hi han viscut.

aquí no hi ha cap treball científic que sostingui la versemblança de la trama. Som en una recambra juvenil, plana però ben escrita i curulla dels motius idonis per triomfar en el gènere: mèdiums de carn i ossos, ladys Gagas adolescents, pel·lis en 3D, episodis paranoics, mares de llibre que parlen amb excessiva ultracorrecció, mocs verds i onomatopeies a tort i a dret. El final del llibre deixa oberta la possibilitat d'una segona part. Aconsellaria als autors que s'inspiressin en novel·les més antigues, per sanitat. Llibres d'aquells que, de cap manera, no puguin haver anat a parar a les mans de cap crític actual amb ulls d'òliba.